

Drivkraften i Bengt Ehrenbergs fackliga mödor har varit att läkarna ska vara med och bestämma när det fattas beslut om vården. »Visst är det kul att bestämma, framförallt när man vet något», erkänner han.

Bengt Ehrenberg – förtroendevald nestor blickar tillbaka

”Ett par ord för mycket och ordförandeposten var min”

Bengt Ehrenberg har med trettio års facklig erfarenhet blivit ett slags nestor inom Läkarförbundet. Vid årskiftet lämnade han sina uppdrag. Han var pensionsmogen och ville gärna sluta när det var som roligast.

Han blickar tillbaka på sin aktiva tid och konstaterar att det differentierade lönesystemet är det viktigaste förbundet åstadkommit. På minuskontot står det hårdnade arbetsklimatet. Det skördar allt fler utbrända kollegor.

– Kåren är föga förlåtande mot dem som är avvikande, säger han.

Det Bengt Ehrenberg inte vet om läkarfackligt arbete är inte värt att veta, säger de som arbetat med honom. Inte undra på – listan över förtroendeuppdrag kan göras lång.

Det började med sjukvårdsreformen 1970. Läkarnas arbetssituation var plötsligt förvandlad. De skulle bli tjänstemän med reglerad arbetstid och lön. Incitamentet att ta en extra patient, liksom känslan av att vara patientens personliga doktor, var borta. Mer än innehålllet var det sättet reformen genomfördes på som väckte hans vrede.

– Politikerna gick bakom ryggen på läkarna och jag insåg att hela kåren måste ena sig för att detta inte skulle kunna hända igen.

Därför var steget inte långt till en värld av paragrafer, möten och förhandlingar.

– Jag råkade väl säga ett par ord för mycket på ett möte och blev vald till ordförande i Blekinge underläkarförening, förklarar han.

Han har arbetat lokalt i Kristianstads läkarförening, suttit i Läkarförbundets högsta organ centralstyrelsen och i Överläkarföreningens styrelse. Tidningen Överläkaren är hans skötebarn

och han var drivande i organisationen av de fyra skånska läkarföreningarnas samarbete på regionnivå.

Dessutom är han en pionjär, eftersom han som den första förtroendemanen inom Läkarförbundet ägnat sig på heltid åt kollegernas väl och ve. Förutom specialist i gynekologi/obstetrik och kirurgi skulle Bengt Ehrenberg därför kunna kalla sig »specialist i löneförhandling och arbetsmiljö». Själva beskriver han sig mer som en läkartjänsteman.

Passande adress

Vi träffas i hans före detta arbetsrum, läkarförenings kansli i Kristianstad. Det är spartanskt möblerat och ligger i en gammal barack vid lasarettet. Sysslomannagatan är adressen, symboliskt nog. Bengt Ehrenberg bär en slipshållare med Läkarförbundets logotyp. Stövlarna ligger i bilen och efter intervjun ska han upp till sommarstället i Blekinge med hustrun och påta i landen. Men kalendern är långt ifrån tom trots att han kunnat njuta sitt otium sedan årtusendeskiftet.

– Ett värdigt datum att sluta på, men jag har syndat ett del sedan dess, erkän-

TEXT

BJÖRN RAMEL
frilansjournalist

FOTO

BOSSE NILSSON

ner han. Han formulerar sig med omsorg, inte sällan drastiskt eller med en humoristisk knorr, och den rastlöshet som utmärker en del kliniker tycks inte bo i Bengt Ehrenberg.

Drivkraften i hans fackliga mödor har varit att läkarna ska vara med och bestämma när beslut om vården fattas. Han pekar på läkarens unika roll, både i vården och samhället, och menar att det är viktigt att läkarna vågar använda sig av den. Självklart har det även funnits ett mått av egoistiskt intresse i hans arbete. Resorna, möjligheten att lära känna kolleger, nämner han bland annat. Men makt?

– Jo, visst är det kul att bestämma, framför allt när man vet något, svarar han. En karriär som politiker har föresvävat, men han har inte önskat blanda politik och fackligt arbete.

Argument i papperskorgen

Länge delade Bengt Ehrenberg tiden mellan en överläkartjänst på kvinnokliniken i Kristianstad och fackliga uppdrag. När löneförhandlingar mellan förbundet och landstingen i mitten av 1980-talet gick i långbänk tillbringade han allt mer tid i Stockholm och insåg att han måste välja.

– Det gick ju inte att missköta två jobb.

Från en av dessa förhandlingsrundor på 1980-talet erinrar han sig en episod som skulle kunna vara hämtad ur en kriminalroman. Både arbetsgivare och Läkarförbundet höll till i ett hus i gamla stan som medlarna hade hyrt. Parterna delade en kontorslokal och genom att vittja papperskorgen där motparten slängt material fick läkarna goda tips inför nästa dags förhandlingar.

– Det var före dokumentförstörarnas tid. Vi vann väl inte förhandlingarna av det skälet, men en god hjälp var det, säger han.

Att Bengt Ehrenberg valde den fackliga banan ångrar han inte men han rekommenderar å andra sidan inte odelat en karriär som fackproffs.

– Som förtroendevald kan man inte vara säker på fortsatt uppdrag efter nästa val. Därför är det viktigt att man har en klinik att återvända till. Dessutom riskerar man att bli professionellt vingklippt genom att ägna sig heltid åt facket, säger han.

Antingen man arbetar fulltid eller ej kan otack vara en del av den fackliga lönen. Magsura kommentarer av typen »du är ju aldrig här» hänger i luften när fackligt aktiva lämpar över arbete på kolleger för att utföra sina plikter. Personligen känner Bengt Ehrenberg dock att han alltid mötts med respekt för sitt värv.

Och idag är fackligt arbete mer rumsrent menar han. Med lagstadgade

regler för ekonomisk ersättning har det rent formellt även blivit lättare – åtminstone mindre svårt – att engagera sig. Men fortfarande önskar han att engagemanget inom kåren vore större.

– Det är ju inga andra än läkarna själva som bryr sig om vår situation. De flesta nöjer sig med att betala in avgiften och överlåter resten på facket. Det räcker inte! De som inte vill måste hjälpa dem som vill göra något.

Hur ser då fördelningen av engagemanget ut mellan könen? Inom

Läkarförbundet ungefär proportionellt, menar Bengt Ehrenberg. De senaste

årens uppblooming av kvinnliga nätverk välkomnar han. Och han ser dem inte som tecken på att facket inte uppmärksammat kvinnliga frågor. Själv har han en hustru som gått hemma när barnen var små, och han ser en fara i allt för mycket genustänkande.

»Jämställdhet ska gälla alla»

Han berättar om ett sammanträde i en sjukvårdsnämnd där läkare äskade pengar för att utöka arbetet med riskpatienter för hjärt-kärlsjukdomar i en viss ålder. Sedan läkarna redogjort för förslaget, som bland annat innehöll blodtryckskontroller, reste sig en kvinnlig politiker och sa att förslaget inte var jämlikt. Även kvinnor har ett blodtryck som bör kontrolleras menade hon. Hon fick gehör för sin hållning och planeringen fick göras om.

– Problemet var bara att hjärt-kärlsjukdomar i den åldersgrupp som skulle undersökas är ovanlig hos kvinnor. Genustänkande i all ära men kanske var det bättre förr när man tänkte med hjärnan, säger han skämtsamt, och förklarar:

– Jämlikhet ska gälla alla, inte bara kvinnor. Att kvinnor som grupp exempelvis har något lägre lön kan i hög grad bero på att genomsnittsåldern är lägre och att färre vill bli chefer. Och att pressa fram kvinnor i olika roller är inte bra, det är viktigare med kvalitet. Kanske är kvinnor också mer blyga och försynta i löneförhandlingar jämfört med män,

och här har Läkarförbundet en viktig roll i att uppmuntra dem i att ställa högre krav.

Just lönerna är en av Bengt Ehrenbergs hjärtefrågor. Sett i backspegeln menar han också att det individuella och

differentierade lönesystemet är det viktigaste som Läkarförbundet åstadkommit under hans tid.

– Den fallande reallönstrenden inom kåren har vänt. Alla är självklart inte nöjda, vilket nog delvis beror på det »svenska syndromet», dvs vi är mer missnöjda med kollegans höga lön än glada över vår egen.

Också när det gäller driften av sjukhus och vårdcentraler gläds han över den differentiering som spirar, inte minst i Skåne. Han tror att de olika driftsformerna kan lära av varandra. Inte minst är det viktigt att läkarna kommer närmre organisationen och får större inflytande.

– Driften av ett sjukhus är en professionell angelägenhet. Det är inte bra att ha politiker som både beställare och kunder. De ägnar sig för mycket åt cykelställsfrågor. Istället borde de vara konsumentföreträdare och se till att patienterna får den vård de kan kräva.

Ofta har politikerna god vilja men inte kompetensen för att fatta riktiga beslut, menar han och minns ett landstingsmöte som delvis illustrerar problemet. Diskussionen gick het och handlade om huruvida man skulle införa mammografiscreening eller ej. Bristen på patologer visade sig dock så stor att det var svårt att genomföra. En politiker kunde inte förstå »varför det inte gick att skaffa fram fler patologer».

– I min roll har jag fått en god insikt i hur samhället är tänkt att fungera. Man blir ödmjuk och glad över att det mesta fungerar trots allt. Kommunikationsproblemen inom den triangel av politiker, administratörer och läkare som styr sjukvården ska inte bagatelliseras. Politikern i toppen som styr vet som regel inget om vare sig om sjukvård eller administration, administratören vet inget om politik eller sjukvård och läkarna vet inget om administration och heller

»Det är ju inga andra än läkarna själva som bryr sig om vår situation. De flesta nöjer sig med att betala in avgiften och överlåter resten på facket. Det räcker inte! De som inte vill måste hjälpa dem som vill göra något.»

»Driften av ett sjukhus är en professionell angelägenhet. Det är inte bra att ha politiker som både beställare och kunder. De ägnar sig för mycket åt cykelställsfrågor. Istället borde de vara konsumentföreträdare och se till att patienterna får den vård de kan kräva.»

inte så mycket om politik. Det är en tröst att tänka på att alla kända pyramider är defekta i toppen.

Bengt Ehrenberg menar att läkarna har ett stort ansvar för att servera politiker ett professionellt beslutsunderlag. Och kanske har luften gått ur kåren i det avseendet.

– Många uppfattar nog det hela som att det inte spelar någon roll vad de gör. Det är politikerna som bestämmer och det sker mycket snabba förändringar, nyordningar lagras på nyordningar och samtidigt får läkarna reda på att man inte lyckats spara osv.

Under Bengt Ehrenbergs tid har fördelningen och typen av arbete centralt och lokalt inom förbundet förändrats. Förr utgjorde tvistefrågor av arbetsrättskaraktär en stor del av arbetet lokalt.

Idag har de fått fler uppgifter. De är part i lönefrågor och ska stödja de anställda i löneförhandlingar bland annat. Antagonismen mellan Läkarförbundet och de lokala föreningarna tycker han emellertid är överdriven.

– Mer resurser borde överföras från centralt till lokalt håll, men även Läkarförbundets arbetsbörda har vuxit. Det viktigaste är att resurserna finns där de behövs och används på rätt sätt. Läkarförbundet centralt och dess kansli är en absolut förutsättning för det lokala arbetet.

Kollegialt nätverk

En annan och växande börda för lokalföreningarna är utbrända kolleger, kolleger som inte orkar med eller inte passar in. Det är ett allvarligt problem, menar Bengt Ehrenberg, där lokalföreningen har en viktig uppgift. Det kan handla om att ordna nya arbetsuppgifter, färre jourer, avgångsvederlag eller liknande. Centralt har man också arbetat med frågan. Efter dansk modell har förbundet skapat ett kollegialt nätverk som ska stötta upp kring dem som behöver hjälp.

– Inte sällan är det en personlig katastrof för individen, men som regel syns den inte mycket utåt. Kåren är föga

Bengt Ehrenberg menar att läkarna har ett stort ansvar för att servera politiker ett professionellt beslutsunderlag. »Och kanske har luften gått ur kåren i det avseendet. Många uppfattar nog det hela som att det inte spelar någon roll vad de gör.»

förlåtande mot avvikande. Ibland är det rena mobbningssituationer, säger han.

Han tror inte det finns något samband mellan det differentierade lönesystemet och det hårdnade arbetsklimatet. Orsaken är snarare bemanningsbristen, tror han. Den gör att läkarna inte orkar med när kolleger sviktar. Även bristen på inflytande bidrar till vantrivsel, menar han, och återkommer till det som en gång fick honom in på det fackliga spåret: läkaren ska vara med och bestämma i ledningen och utvecklandet av sjukvården.

– Det är just läkaren, inte sjukvårdsteamet eller vården, som är central för patienten, säger han.

Att markera detta, och att skapa »frihet under ansvar» för läkaren ser han som en av Läkarförbundets viktigaste uppgifter för framtiden.

– Jag tycker inte om »stämpelklocktendensen». Patienten följer ju inte någon klocka. Jag hade gärna sett att läkaren fick ett definierat beting och en möjlighet att själv bestämma när det utförs. Självfallet måste det dock anpassas till andra yrkesgrupper. Exakt hur det bäst skall eller kan genomföras vet han inte. Se där – en upp

gift för dem som övertagit efter honom! •

Bengt Ehrenbergs fackliga vandring

Bengt Ehrenberg, född 1937 i Lund, blev medicine kandidat i Lund 1958 och leg läkare 1965. Erhöll specialistkompetens i gynekologi och obstetrik 1970 och allmän kirurgi 1971. Sedan 1973 anställd vid Centralsjukhuset i Kristianstad, Kvinnokliniken. Till en början som biträdande överläkare, sedan överläkare.

Sedan 1985 är han tjänstledig på heltid för fackliga uppdrag, såväl lokalt som centralt inom Läkarförbundet och SACO.

Fackliga uppdrag lokalt

1970–1973 ordförande i Blekinge underläkarförening, Sylf.

1973–1996 sekreterare i Överläkarföreningens lokalavdelning i Kristianstads län.

1996–1999 ordförande i ÖFs lokalavdelning.

1973–1998 sekreterare i Kristianstads läns läkarförening, ordförande i dess förhandlingsdelegation.

1999–2000 ordförande i Östra Skånes läkarförening (fd Kristianstads läns läkarförening).

1976–1993 ordförande i SACO-rådet i Kristianstads läns landsting.

1997–2000 ordförande DSL (De Skånska Läkarföreningarna), Skåne-regionalt samarbetsorgan.

Fackliga uppdrag centralt

1972–1974 ledamot i Sylfs styrelse.

1973–1974 vice ordförande i Sylf.

1972–1974 ledamot i Läkarförbundets förhandlingsdelegation.

1980–1997 sekreterare i ÖFs styrelse

1991 tf ordförande i ÖF.

1992–1997 vice ordförande i ÖF.

1980–1997 ledamot i Läkarförbundets förhandlingsdelegation, FD.

1990–1997 vice ordförande i FD.

1982–1996 ledamot i Läkarförbundets centralstyrelse.

Diverse uppdrag som ordförande i konfliktplaneringsgrupp, konfliktledare 1994, utvärderingsgrupp avtal, SACO-K:s representantskap m m och övriga arbetsgrupper inom förbundet.

1998 och 1999 ordförande vid Läkarförbundets fullmäktigemöten.